

Ὁ Schiller ἔχει τὴν ἔμφυτον ῥοπήν νὰ βλέπῃ μακρόθεν τὰ ἴδια αἰσθήματα καὶ πάθη καὶ διὰ τοῦτο ἴσως δὲν κατορθοῖ ν' ἀκούσῃ μετ' ἐπαρκoῦς εὐκρινείας τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας του. Λεῖπει ἀληθῶς, ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἐξισοῦνται ποτὲ πρὸς τὴν τοῦ Göthe ἡ σφριγῶσα ἐκείνη ζωὴ, τὸ φωτεινὸν κέντρον, ἀτινα διακρίνουνσι τὴν λυρικὴν ἰδίαν ποίησιν καὶ εἰς τὰ μικρότατα τέλεια τεχνουργήματά της. Ἐν ᾧ ὁ Göthe, εὐρίσκειται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κοχλάζοντος λέβητος τῶν ἰδίων παθῶν καὶ αἰσθημάτων, ἀφ' ἑαυτοῦ ἀρύεται καὶ ἀμέσως καὶ ἐγγύθεν τὸν τύπον τῆς λεκτικῆς ἐκδηλώσεως, ὃν ἐπεξεργάζεται κατ'ὸπιν καὶ ἀποκρυσταλλοῖ ἡ ἐλευθέρᾳ διανοίᾳ του. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι αἱ ὡδίνες τῆς ἐν ἐμπνεύσει εὐρέσεως ἀκούονται καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ἢ ὅτι ἔχῃ τῆς δημιουργικῆς ἐν τῇ καρδίᾳ πάλης διαφαίνονται καὶ ἐν τῇ διασκεπτικῇ τοῦ καλλιτεχνήματος ὑποτυπώσῃ, ἀλλ' ὅτι τὰ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἔργα πρὶν ἢ ἐκπηδήσῃ ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὡς ἡ Ἀθηνᾶ ἀπὸ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς, λούονται ἐν τῷ αἵματι τῆς καρδίας του, ὅπου καὶ ἐγεννήθησαν καὶ ἠϋζήθησαν πρὸ τῆς τελειώσεως.

Καὶ ὅμως ὁ ἀνὴρ οὗτος θεωρεῖται καὶ εἶνε ὁ προάγγελος ἅμα καὶ ἀρχηγέτης τῆς ἐλευθερίας τοῦ πνεύματος, διότι αὐτὸς εἶνε ὁ ἐπιχειρήσας καὶ ἀμιμήτως ἐπιτυχὼν νὰ υπαγάγῃ τὸ ἐπιστητὸν εἰς τοὺς νόμους τῆς ποιήσεως, αὐτὸς ὁ καταλιπὼν ἡμῖν ἀθάνατα μνημεῖα ποιητικῆς ἐρμηνείας τῆς φύσεως, αὐτὸς ὁ συνδυάσας τὴν ἔρευναν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρὸς τὴν ἔρευναν αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ περὶ ἡμᾶς κόσμου. Τίς ἀγνοεῖ ὅτι τὰς μεγίστας ἐν τε τῇ ἀστρονομίᾳ, τῇ βοτανικῇ, τῇ θεωρίᾳ τῶν χρωμάτων ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις παρηκολούθει καὶ ὑποβοήθει μετ' ἀδιαπτώτου προσοχῆς καὶ καταπληκτικῆς ἐπινοίας, ἐξέθετε δὲ κατ'ὸπιν τὰ θαυμάσια πορίσματα τῶν ἐργασιῶν καὶ μελετῶν του ἐν ποιητικαῖς ἀλληγορίαις, ὧν ἡ κλασικὴ χάρις ἔμεινεν ἀπαρμειώτος καὶ εἰς τὰ λαμπρὰ τοῦ εἶδους πεζογραφήματα; Ἡ ἐπιστήμη εἶχεν ἀποτελέσει ἤδη τὸ κυριώτατον μέλημα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ἀνευδότης δὲ ὁ Göthe ἀφιερῶθη εἰς τὴν παράστασιν τῶν κρατουσῶν θεωριῶν εἴτε ἐκμεταλλεόμενος χαρίεσσας τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας προσωποποιήσεις, εἴτε εἰσδύων εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ ἀνασκαλεύων ἐθνικὰς ἐκ τοῦ μεσαιῶνος παραδόσεις, διὰ τῆς μαγικῆς του φαντασίας εἰς ἀπαράμιλλα μεταβληθείσας περὶ φύσεως, θεοῦ καὶ ἀνθρώπων διδάγματα. Καὶ ὅταν ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμοὺς του, πλεῖον φῶς, πλεῖον φῶς ἐζήτησεν εἰς τὸ σκότος τοῦ θανάτου, διότι αὐταὶ ἦσαν αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ μετὰ μειδιάματος μυστηριώδους ἐκπνεύσαντος ποιητοῦ.

«Les dieux s' en vont»! «Δὲν μένουσιν οἱ θεοὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ!» ἀναφωνεῖ ὁ μέγας Heine ἐν τῇ λαμπρᾷ ἐκείνῃ ἱστορικῇ σκιαγραφίᾳ τῆς γερμανικῆς φιλολογίας, ὅταν μετὰ θάμβος ἀποχαίρει τὸν ἡμέτερον ποιητὴν θνήσκοντα.

Δικαίως ἐξέλαβε καὶ ὠνόμασε ἥρωα τὸν ἄνδρα ἐκείνον, πρὸς τὸν ὅποιον δὲν ἐτόλμησε ν' ἀγαθλέψῃ ὅταν τὸ

πρῶτον καὶ ὕστατον συνήντησεν αὐτὸν ἐν Βεῖμαρῃ. — Διότι ἂν ποτε, ὡς ἐλέχθη ἤδη, προσήρχοντο εἰς τὸν ναὸν τῆς μεγαλοφυΐας ἀπαξάπαντες παντὸς ἔθνους καὶ πάσης ἐποχῆς οἱ ποιηταὶ καὶ περὶ ἀριστείων ἡγωνίζοντο, τὴν μὲν δάφνην τῆς ἐπικῆς ποιήσεως ὁμοθύμως θὰ προσέφερον βέβαια εἰς τὸν θεῖον Ὅμηρον καὶ θὰ ἤκούετο μιᾶ φωνῇ ψαλλόμενον ἀρμονικώτατα ἐκ τῶν μελιρρύτων αὐτῶν στομάτων τὸ προσφυῶς ἐπιγεγραμμένον ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ, «εἰς Ὅμηρος, ἐν ἀθανάτοις σεβέσθω,» — ἴσως τὸν στέφανον τῆς δραματικῆς ποιήσεως θὰ ἐλάμβανον ἀπὸ ἑλληνικῶν χειρῶν ὁ Σαίξπηρ, ἀναμφισβητήτης ὅμως θὰ ἐπεδικάζετο τὸ γέρας τῆς λυρικῆς ποιήσεως τῷ Ὀλυμπίῳ Göthe.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΑΥΓΟ.

Α'.

«Τί χάρι πῶχει τὸ αὐγὸ τὸ κοκκινοδαμμένο!
ἀπὸ δυὸ πράγματα ἱερά,
τὴν ἐντροπὴ καὶ τὰ χαρά,
τὸ χρῶμα ἔχει παρμένο!»

... Χθὲς βράδυ ποῦ τὰ λόγια αὐτὰ μονάχῃ μου λα-
λοῦσα,

παραμυθᾶκι μυστικό,
ποῦ μοιάζει ὄνειρο γλυκό,
ς' ταῦτί μου εἶπ' ἡ Μοῦσα.

Ἀκοῦστε ἂν θέλετε, ταῦγὰ τὰ κόκκινα πρὶν πιᾶσθε.
καὶ ὅταν αὔριο τὴν αὐγὴν
θὲ νὰ τὰ σπάνετε γοργοί,
νὰ τὸ γλυκοθυμᾶστε!

Β'.

Μεγάλο Σάββατο βραδυά· ἡ δύσι ροδοδάφει
τάρηά σπιτάκιά του βουνοῦ,
καὶ μέσ' 'ς τὰ βάθρα τοῦρανοῦ
χίλιαι εἰκόνες μαγικαῖς μὲ φλόγες χρυσογράφει.

Λαλοῦνε μ' ἀναστεναγμὸ τάγερὶ μὲ τὸ κύμα
μέσ' τῇ θλιμμένῃ τους φωνῇ
θαρρεῖς ἢ φύσι πῶς θρηνεῖ
τὸ Σταυρωμένο Πλάστη τῆς ποῦ κοίτεται 'ς τὸ
[μνῆμα!]

Μέσα 'ς τῆς πόλεις τὸν πλατὺ καὶ σκονισμένο δρόμο
γυρνᾷ ζήτουλας φτωχός,
ἐρημος, ξένος, μοναχός,
γέρος μὲ κάτασπρα μαλλιά, μὲ τὸ σακκὶ 'ς τὸν ὦμο.

Μοιάζει πλατάνι θλιβερό, κεραυνοχτυπημένο!...
 ραβδίς 'ς τὰ χέρια του κρατεῖ
 καὶ μόλις, μόλις περπατεῖ
 μὲ μέτωπο σκυμμένο.

Μὰς τὴ μορφήν του τὴ χλωμή, 'ς τὰ μαύρα μάτια
 [ῥέϊνα
 θαρρεῖς οὐράνιο λάμπει φῶς·
 εἶν' τοῦ μυστηρίου ἀδελφός!...
 ποῖος εἶδε νύχτα σκοτεινὴ νάχη ἡλίου ἀκτῖνα!...

Τρεμουλιαστά κρυφοχτυπᾷ μιὰ μαρμαρένια θύρα·
 μὰ 'κεῖν' ἡ θύρα ἡ λαμπρὴ
 ἦτανε ἄπονη, σκληρὴ,
 κουφὴ καθὼς ἡ Μοῖρα!...

— Ἀχ! δᾶς ὀρκίζω 'ς τὴν αὐγὴν ποῦ αὖριο ξημε-
 [ρόνει,
 'ς τοῦ Ἰησοῦ μας τὴ θανή!
 εὐσπλαγχνισθῆτε, Χριστιανοί!
 Ἐλεημοσύνη δώσ' τε μου, κι' ὁ Πλάστης δᾶς πλε-
 [ρόνει....

Λεπτὸ δὲν τοῦδωκε κανεὶς μὴδὲ φελλὶ ψωμάκι...
 τοῦ Πλάστη τὸνομα γελοῦν
 καὶ λόγια ἀλάλητα λαλοῦν
 καὶ χύνουνε φαρμάκι!...

Ἐδῶ τὸ σπρώχνουν· παρεκεῖ τὸν πικροδορίζουν
 [τόσοι!
 κάμμιὰ δὲν βρέθηκε καρδιά
 κἂν μιὰ γλυκεῖα παρηγοριά!
 μ' ἀγάπη νὰ τοῦ δώσῃ!...

Βρούσι 'ναι δίχως τὸ νερὸ τᾶδάκρυτα τὰ μάτια!
 μούμιὰ ψυχρὴ καὶ σκοτεινὴ
 εἶν' ἡ ψυχὴ ποῦ δὲν πονεῖ,
 τῆς καρδιάς τάφοι τὰ λαμπρὰ μαρμάρινα παλάτια!

Γ'.

Ἐγυρ' ὁ ἥλιος, ἔγυρε! μαυρίζουνε οἱ λόγγοι,
 σωπαίν' ἡ θάλασσα κ' ἡ γῆ,
 τῆς κουκουδάγιας 'στὴ σιγὴ
 ἀντιλαλοῦν οἱ βόγγοι.

Ἀπὸ τὴν πόλιν τὴ σκληρὴ μακραίν' ὁ μαῦρος γέρος
 τὸ βῆμά του τὸ σιγανὸ
 κατὰ τὸ πράσινο βουνό,
 'ς τῆς ἐξοχῆς τὸ μέρος.

Ἐκεῖ 'ς τὰ πεῦκα τὰ χλωρὰ π' ἀνδόνια 'ναι γεμᾶτα,
 ποῦ κρυὸ νερὸ χρυσοπερνᾷ
 καὶ μουρμουρίζει σιγανά,
 περνώντας 'βρίσκει μιὰ γλυκεῖα παιδοῦλα μαν-
 [ρομμάτα.

Κόρη κρινόπλαστη, λευκὴ δὲν τοῦ βουνοῦ τὸ χιόνι
 ποῦ τῆς αὐγῆς ἡ ἀντηλιὰ
 μὲ τὰ χρυσὰ τῆς τὰ φιλιὰ
 ροδίζει κι' ἀργυρόνει!

Πῆγε νὰ κόψῃ τοῦ βουνοῦ δυὸ λούλουδα δροσᾶτα,
 καὶ τρέχοντας νὰ κυνηγᾷ
 τὰ πεταλούδια τὰ γοργά,
 νυχτώθηκε 'ς τὴ στράτα.

— Ἀγνό μου ἀγγελόπουλο! χαμόλεγο τοῦ κόσμου!
 μικρὸ παιδάκι χαροπὸ,
 ἄκου' δυὸ λόγια νὰ σοῦ πῶ:
 ἐλεημοσύνη δὲς μου!

— Νά, πάρε τοῦτο τὸ ψωμί! ἡ μάνα μου ἡ χήρα,
 ὀπῶχει τρία ὀρφανὰ
 καὶ πᾶσχει ἀμέτρητα δεινὰ,
 φτωχὴ καὶ κακομοίρα,

αὐτὴ ἡ ἴδια μ' ἔχει 'πῆ, ποῦ μ' ἀγαπάει τόσο,
 δὲν ἔχω λίγο μερ' δικό,
 ἐγὼ νὰ μείνω νηστικό
 καὶ 'ς τὸ φτωχὸ νὰ δώσω!

Δάκρυ γλυκὸ 'ς τοῦ ζήτουλα τὸ βλέφαρο λιγάκι
 θολὰ θολὰ φεγγοδολεῖ·
 σκύβ' ἡ μορφή του καὶ φιλεῖ
 τὸρφανικὸ ψωμάκι!...

— Στάσου, παιδάκι τρυφερό! γοργὸ μὴ φεύγεις,
 [στάσου!

σοῦ δίνω χάρισμα κ' ἐγὼ
 αὐτὸ τὸ κόκκινο ταῦγό.
 πάρετο κι' αὖριο θὰ γενῇ γλυκεῖα ἡ Πασχαλιά σου!...

Γλυκεῖα χαρά, κρυφὴ 'ντροπὴ 'ς τὸ πρόσωπό της
 [χύνει

ροδοκοκκίνισμα γοργό·
 'ς τὸ ἴδιο χρώμα μὲ ταῦγό
 βαπτίζεται κ' ἐκείνη.

— Δόξα σοι, Θεέ μου, δόξα σοι! κἂν ἐν' αὐγὸ θὰ
 [διοῦμε

ἤθετο κ' ἐμεῖς τὴν πασχαλιά,
 καὶ τὸ Χριστὸς ἀνέστη πλεῖα
 ἀπ' τὴν καρδιὰ θὰ 'ποῦμε!

Δ'.

Γλυκοχαράζ' ἡ Πασχαλιά! χρυσοστεφανωμένη
 φιλεῖ τὰ σύγνεφα ἡ αὐγὴ
 γελά ὁ οὐρανὸς κ' ἡ γῆ
 ἡ μυριοανθισμένη.

Μέσ' 'ς τὸ νεράκι ποῦ κυλᾷ 'ς ὀλάργυρα λιθάρια.
 ἀστράφτ' ἡ σπιθα τοῦ ἡλίου.
 πέφτ' ἡ δροσοῦλα τὰπριλοῦ
 'ς τὰ ρόδα, 'ς τὰ χορτάρια.

Ὅλα τὰ πρόσωπα γελοῦν, ὅλα τὰ στήθια πάλλουν.
 «Χριστὸς ἀνέστη!» ἔχουν λαλιά,
 ὡς καὶ 'ς τὸ δάσος τὰ πουλιὰ
 «Χριστὸς ἀνέστη» ψάλλουν!

Ε'.

"Ὅμως δὲ φθάνει ἡ χαρὰ 'ς τῆς χήρας τὸ καλῦδι! . .
σπαταίνουν γύρω τὰ παιδιὰ
κ' ἡ μάνα μὲ πικρὴ καρδιὰ
ἐπάνωθ' εὐχόμενοι.

Μέσα 'ς τὴν ἔρημν σκοτιά, 'ς τὴ μαύρην φτώχεια 'κείνην
ποῦ σοῦ σπαράζει τὴ ψυχὴ,
μὴ κανδηλίτσα μοναχὴ.
ὅπου ποτὲ δὲν σβύνει,

ἐμπρὸς 'ς ἀργυροστέφανν τῆς Παναγίᾳς Εἰκόνα
φῶς ἱλαρὸ φεγγοβολεῖ,
ὥσαν χρυσὴ ἀνατολὴ
'ς ἐθλιδερὸ χερμῶνα.

— 'Δὲς τὸ μανοῦλά μου ταῦγό! . . γὰρ δὲς το, τί
[μεγάλο!

ἄχ, πόσο, πόσο εἶναι βαρὺ.
ὅποιος τὸ βλέπει θὰ θαροῖ
πῶς μέσα δὲν ἔχει πούλι, μόν' ἔχει τίποτ' ἄλλο! . .

Τὴ ροδισμένην φλοῦδά του τὰ μικρὰ χέρια σπάνουν
μά! . . τ' εἶναι τοῦτο ποῦ θαροῦν;
ὄνειρο, πλάνη τὸ θαροῦν
καὶ τὸ Σταυρὸ τους κάνουν! . .

Θαῦμα!! διαμάντι φλογερὸ π' ἀστράφτει καὶ θάμ-
[πώνει
βγαίν' ἀπὸ μέσ' ἀπὸ ταῦγό,
καὶ σπινθοδόκημα γοργὸ
γύρω σκορπᾷ, ξαπλώνει! . .

"Ἀχ! τί ἀκτίνες μαγικαῖς! . . Θεέ μου, τ' εἶναι τοῦτο!
ποῖός ἔλπιζε πῶς θὰ νὰ 'βρῇ
μέσ' 'ς ταῦγουλάκι τὸ βαρὺ
ποτὲ ἡ χήρα ἡ φτωχὴ τὸ θησαυρὸ, τὸν πλοῦτό!

Χαρά! Χαρά! κάθε παιδί χαιροκτυπῶντας λέει·
ὅμως ἡ μάνα κρᾶζει εὐθύς:
— Τὸν ξένο πλοῦτο δὲν κρατῆς,
γίνεται κόλασις φωτιά, τὰ δάχτυλά σου καίει!

Κόρη μου, τρέξε νὰ τὸν 'βρῇς ἐκεῖ σιμα' στὴ βρύσι
'ς τὴν ἀνθισμένην λαγκαδιὰ
τὸν ζήτουλα ποῦ χθὲς βραδιὰ
ταῦγὸ σ' ἔχει χαρίσει,

καὶ δὸς τὴν πέτρα τὴν λαμπρὴν δὲν εἶν' δική μας
[μοῖρᾶ!

μὰ πρὶν ἀκόμ' ἡ κόρη 'βγῇ,
'ς τῆς μάνας τὴ διαταγή,
ἀπ' ἐξῶ ὁ γέρος ὁ φτωχὸς κρυφοκτυπᾷ τὴ θύρα.

Μπαίνει καὶ λάμπουν ἑξαφνα οἱ μαῦροιν' κείνοι τοῖχοι.
ἄχ! τί μυστήριον φοβερό! . .
— Κρατῆς' τε, λέει, τὸν θησαυρὸ! . .
οἷς τονε στέλνει ὁ Θεός, δὲν οἷς τὸ στέλν' ἡ Τύχη!

Δὲν εἶμαι ἄνθρωπος ἐγώ! εἴμ' ἄγγελος τοῦ αἰθέρα
σταλμένος ἀπ' τὸν Οὐρανόν,
μὲ τέτοιο σχῆμα ταπεινόν
νὰ δοκιμάσω τῆς καρδιάς 'ς τὸν πῶμον ἐδῶ πέρα!

Πολλαῖς ἐχτύπησα, πολλαῖς φτωχαῖς καὶ πλού-
[θιας θύραις
'ς τὴν πόλιν καὶ 'ς τῆς λαγκαδιᾶς.
μὰ παντοῦ νῦρα τῆς καρδιάς
ἀλύπηταις καὶ στεῖραις.

"Ἄν βγάλῃ ἄνθος ἡ ἐτιὰ, τὸ ἄγαλμ' ἂν δακρύσῃ,
ἂν ξαναδώσουν τὰ νερά
ὅτι κατάπιαν μὴ φορὰ,
ἂν τὰνδονάκι βουβαθῇ κι' ὁ βράχος κηλαϊδίσῃ,

τότ' ὁ κακὸς γλυκερὰ λαλιὰ 'ς τὸ ξένο θὰ λαλήσῃ,
τότε ἀπ' ὅσα ὁ οὐρανὸς
τοῦ δίνει καθημερινῶς,
ἐλεημοσύνη 'ς τὸ φτωχὸ μ' ἀγάπην θὰ χαρίσῃ!

Σεῖς ὅσα δάκρυα 'χύσατε θερμὰ καὶ πικραμένα
γὰ τοὺς φτωχοὺς ἐδῶ 'ς τὴ γῆ,
'ς ἓνα διαμάντι φωτεινὸ τᾶχω κρυσταλλωμένα.

'Σ τὸν οὐρανὸ τὸ 'ψύλαγα, καὶ δᾶς τὸ δίνω τώρα
γὰ νὰ φανῇ, γὰ νὰ φανῇ
πῶς ἀγρυπνοῦν οἱ οὐρανοί,
φυλάγουνε τὴν ὥρα! . .

Καὶ ἂν ἐδῶ πολλαῖς φοραῖς ἀνταμοιβὴ δὲν ἔχει
τὸ ἔλεος τὸ ἱερό,
μὰ κάθε δάκρυ ἀργυρὸ
π' ἀπὸ συμπάθεια τρέχει,

ποτέ, ποτέ δὲν χάνεται, ποτέ, ποτέ δὲν λυώνει!
πάλιν διαμάντι φωτεινὸ
γίνετ' ἐκεῖ 'ς τὸν οὐρανόν,
καὶ τὴν ψυχούλα 'ς τὴ ζωὴ τὴν ἄλλην στεφανώνει.

δροσιᾶς ρανίδα γίνεται, κι' ὀλόχρυσά λουλούδια
ἐκεῖ ποτίζει ζιλευτὰ
κι' ἄγλα στεφάνια ἀπ' αὐτὰ
σοῦ πλέκουν τὰγγελοῦδια! »

"Ἐξαφν' ἀλλάξ' ἡ ὄψη του! λιθάνου χύνει μύρο,
ἀνοίγει ὀλόχρυσά φτεγὰ
καὶ τὰ μαλλιά του τὰργυρὰ
τὰ λαμπροστεφανόνουνε χρυσαῖς ἀκτίνες γύρω.

Μὲ χαμογέλιο τὰ φτεγὰ τρεμουλιαστὰ ξαπλώνει
καὶ πλεῖο γοργὸς ἀπ' ἀστραπὴν
χρυσοπετᾷ, λαμποκοπεῖ
καὶ χάνεται 'ς τὰ σύννεφα ποῦ ἡ λάμψη τους ἀργυ-
[ρόνει!

ΣΤ'.

Χριστὸς ἀνέστη! ἀπὸ μακρὰ ἡχολογᾷ ἡ καμπάνα·
ἡ Πασχαλὶα μοσχοβολεῖ
καὶ τὸ Σταυρὸ γλυκοφιλεῖ
μὲ τὰ χλωμά της ὀρφανὰ γονατισμέν' ἡ μάνα.

Ἀπὸ ροδῆ καὶ πασχαλιὰ πλέκει γλυκὸ στεφάνι,
τὸ ραίνει δάκρυα βροχὴ
ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὴν ψυχὴ
καὶ ἔς τὴν Εἰκόνα τῆ χλωμῆ τῆς Παναγίδος τὰ βάνει.

Z'.

Ἀχ! τὸ ζητιάνο τὸν φτωχὸ ὅταν θεωρῆς μπροστὰ σου,
πῶς εἶναι ἄγγελος ἄγνός,
ποῦ τότε στέλνει ὁ οὐρανός,
νὰ δοκιμάσῃ τῆς καρδιαῖς ἔς τὸν κόσμον αὐτόν, στο-
χάσου!

ΚΟΡΝΗΛΙΑ Α. ΠΡΕΒΕΖΙΣΤΟΥ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἡ Φθιωτικὴ πόλις Ἑρέτρια.

Ἐντὸς δὲ τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν, σχηματίζοντων τετράγωνον, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ πόλις πυκνοὶ θάμνοι καλύπτουσι τὸ ἔδαφος καὶ βράχοι ἀκατέργαστοι. ἔνθα δὲ τὸ ἔδαφος ψιλὸν εἶναι ἀνευρίσκονται συντρίμματα κεράμων καὶ ἄλλων πηλίνων ἀγγείων κομψοτάτων, ἐλληνικῆς κα-
ταςκευῆς.

Ἀλλ' ἡ πόλις δὲν περιωρίζετο μόνον ἐντὸς τῶν τει-
χῶν. ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῶν ἐν τοῖς πέριξ ἀγροῖς παρα-
τηροῦνται ἔχνη αὐτῆς, πληθὺς δὲ νομισμάτων ἀνευρίσκε-
σκεται ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Πρὸς Α. τοῦ λόφου τῆς ἀκρο-
πόλεως ὑφούται ἕτερος λόφος βραχύδης, ταπεινότερος
ἐκείνου, χωριζόμενος διὰ ρυακίου, διερχομένου μεταξὺ
τῶν δύο λόφων. Παρὰ τοὺς βορείους πρόποδας τοῦ λό-
φου τούτου κρηπιδώματα ἀρχαίων κτιρίων κεῖνται, συν-
στάμενα ἐκ μεγάλων κανονικῶν ὀρθογωνίων λίθων κατὰ
τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἔχοντα πλάτος ἐνὸς πε-
ρίπου μέτρου. Ἀνήκουσι τὰ λείψανα ταῦτα εἰς ἀρ-
χαῖον τινα ναόν;

Ἀλλὰ τίνα ἀρχαία φθιωτικὴ πόλις ἀνήκουσι τὰ εἰρί-
πια ταῦτα; Οὐδὲν ζῶν μαρτύριον ἀπεκρίθη μέχρι τοῦδε
εἰς τὴν ἐρώτησιν ἡμῶν. Οὐδεμία ἐπιγραφὴ εἶναι γνω-
στὴ, μνημονεύουσα τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως. Οὐδὲν
νόμισμα! Μόνον ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων γινώσκουμεν,
ὅτι Φθιωτικὴ τις πόλις, Ἑρέτρια καλουμένη, ὁμώ-
νμος τῆς ἐν Εὐβοίᾳ, ἔκειτο παρὰ τὴν Φάρσαλον. Ὁ
Τίτος Λίβιος, Λατίνος ἱστορικός, ἀναφέρει, ὅτι ὁ ὑπα-
τος στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Τίτος Κοϊντίος Φλαμινί-
νος ὑποχωρῶν ἐκ τῶν Φερῶν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Ἑρε-
τρίᾳ δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐν Κυνὸς Κεφαλῆς μάχης.¹
Ὁ δὲ Στράβων ἐν μὲν τοῖς Φθιωτικοῖς αὐτοῦ ἀπλῶς
ἀναφέρει τὴν μνημονευθεῖσαν πόλιν, ἐν δὲ τοῖς Εὐβοί-
κοις μνημονεύων τῆς Εὐβοικῆς Ἑρετρίας, παρεκβατικώ-
τερον λέγει, ὅτι ὁμώνμος πόλις ὑπῆρχε καὶ ἐν τῇ Φθιώ-

τιδι παρὰ τὴν Φάρσαλον, ἥτις ἦν ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος,
καὶ ἐν αὐτῇ ὑπῆρχε διάσημον ἱερὸν τοῦ θεοῦ τούτου,
ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδμήτου, βασιλέως τῶν Φερῶν.¹ Εἰς
ταύτην λοιπὸν ἀποδίδονται ὁμοφώνως ὑπὸ τῶν νεωτέ-
ρων τὰ εἰρίπια τοιαῦτα.

Τὴν δὲ θέσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου προσδιορίζει ὁ ἄγγλος
περιηγητὴς Leak (Λήκ) ἐπὶ τινος γηλοφικοῦ ἐπάμα-
τος μεταξὺ τῶν χωρίων Ἰνελὶ καὶ Τσαγγλί, καὶ εἰς
αὐτὸ ἀποδίδωσι λείψανά τινα ἀρχιτεκτονικῆς, σπονδυ-
λους κινόνων καὶ συντρίμματα κιονοκράνων ἀνευρίσκομέ-
νων νῦν ἐν τοῖς ναοῖς τῶν δύο γειτονικῶν χωρίων (Ἰνελὶ
καὶ Τσαγγλί). Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος μέχρις
ἡμῶν περιεσώθησαν λείψανά τινα ἀρχιτεκτονικῆς, ἅτινα
δικαίως ὁ πολὺς Λήκιος θεωρεῖ ὡς τὸ κρηπιδώμα τοῦ
διασημοτάτου τούτου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἱεροῦ τοῦ
Ἀπόλλωνος, ἰδρυθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀδμήτου. ὡς προη-
ρηταί μοι. Ἑτέρας ἱστορικῆς περιπετείας τῆς πόλεως
ταύτης ἀγνοοῦμεν, μόνον δὲ συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ πό-
λις σφριζομένη ἐτι ἐπὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ὡς ἐκ τῆς
ἀνευρέσεως ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς τῶν τότε χρόνων ἐξά-
γεται, περιήλθεν εἰς ἀφάνειαν καὶ κατὰ τοὺς σκο-
τεινοὺς χρόνους τοῦ μέσου αἰῶνος, ὅτε αἱ ἐκ τῶν τεσσά-
ρων σημείων τοῦ ὀρίζοντος ἀλλεπάλληλαι ἐπιδρομαὶ τῶν
Γόθων, Οὐνων, Σλαύων, Ἀβάρων κλπ. παραδούσαι εἰς
πῦρ καὶ εἰς θάνατον πᾶν τὸ ἐλληνικόν, ἐξηφανίσθη τέ-
λεον ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς ὑπάρξεως καὶ ἡ πόλις αὐ-
τὴ καὶ ἐκ τῆς τέφρας αὐτῆς ἀνεφύησαν ἄσχημα καὶ πε-
νιχρὰ χωρίδια, οἷα τὸ Ἰνελὶ καὶ Τσαγγλί.

Ἀλλ' ἐὰν ἐπέμωτο νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ φθιωτικὴ Ἑρέ-
τρια, ὁ μὴ ἔπειτα συνοικισμὸς αὐτῆς ἔβλαψεν ἄρα γε ἡ
ὠφέλησε τὴν ἐπιστήμην; Νομίζομεν, ὅτι ὠφέλησεν αὐ-
τήν, διότι πολλῶν ἀρχαίων πόλεων, συνεχῶς ἀπὸ τῆς
ἀρχαιότητος οἰκουμένων, τὰ τεῖχη καὶ τὰ καλλιτεχνικὰ
μνημεῖα ἐξηφανίσθησαν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων πρὸς
οἰκοδομὴν ἰδιωτικῶν κτιρίων. Ἐν δὲ ταῖς μὴ ἀπὸ τῆς
ἀρχαιότητος οἰκουμέναις πόλεσι καὶ τὰ εἰρίπια σχεδὸν
ἀκέραια περιεσώθησαν καὶ ὑπὸ τὸ νῦν ἔδαφος πολλὰ
ἀρχαῖα κειμήλια, τιμαλφεῖς ἀδάμαντες δι' ἡμᾶς τοὺς
ἀπογόνους τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, κρύπτονται, ἅπερ ἡμέ-
ραν τινα ἡ σκαπάνη, ἡ διδάσκαλος αὕτη τῆς ἀρχαιο-
λογίας, εἰς φῶς θὰ ἀγάγῃ, καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ ἐν ταῖς
τοιαύταις πόλεσιν ὀλιγοδάπανοι εἰσονται.

Τοιαύτη λοιπὸν ἡ Φθιωτικὴ πόλις Ἑρέτρια καὶ τὰ
εἰρίπια αὐτῆς. Οὐδεὶς ναός, οὐδὲν ἄγαλμα ἢ ἀνάγλυ-
φον, οὐδεμία ἐπιγραφὴ, οὐδὲν νόμισμα, οὐδὲν θέατρον
ἢ στοά, οὐδεὶς κίων ἢ κιονόκρανον ἐν αὐτῇ παρατηρεῖ-
ται νῦν! Καὶ συμβαίνει ἀληθῶς ἐν ταῖς ἀρχαίαις πό-
λεσιν ὅ,τι ὁ Θεὸς ἀπειλεῖ διὰ τοῦ προφῆτου εἰς τὴν Τύ-
ρον καὶ Σιδῶνα. Τὰ πάντα παρέρχονται, τὰ πάντα ἐξα-
φανίζονται ὑπὸ τοῦ ἀδυσωπῆτου χρόνου, καὶ ἔθνη καὶ
πόλεις καὶ ἄτομα καὶ ὀνόματα, ἐν δὲ μόνον ἀπομένει, ἡ
θλιβερά ἀνάμνησις τοῦ παρελθόντος! Ἰδοὺ ἔθνη μεγα-

¹) Τὸς ἀριθμ. 23, σελ. 455—457.

1) Titus Livius, XXXIII, 6.

1. Στράβ. Θ' 134, 10, 32. — Ἑρέτριαν, ὁμώνμουν τῇ
Εὐβοικῇ. — Αὐτόθι, I', 448, 10, 4. — Ἔστι δὲ καὶ παρὰ
Φάρσαλον Ἑρέτρια, ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀδμήτου δὲ ἱδρυμα
λέγεται τὸ ἱερὸν, παρ' ᾧ θητεύεται λέγουσι τὸν θεὸν αὐτόν.